

Několik zamyšlení nad smluvním právem ve sportu

JUDr. Jan Pauly ml.

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Abstrakt: Problematika smluvního práva ve sportu si jistě zaslouhuje v dnešní době zvýšenou pozornost. Je totiž velmi frekventovaným předmětem nejen akademického, ale též celospolečenského diskurzu, který však někdy naráží na bariéru v podobě neznalosti některých základních kontur tohoto odvětví. V tomto kontextu tak autor v článku věnuje pozornost jednak otázkám, co je třeba rozumět smluvním právem ve sportu, a jednak základním oblastem a podobám uplatnění smluvního práva ve sportu.

Abstract: Contract law in sport industry certainly deserves increased attention. It is a very frequent subject of not only academic but also social discourse, which, however, sometimes encounters on a barrier of ignorance of some basic contours of this branch. In this context, the author in the article focuses on both – the issues of contract law in sport industry, and the basic areas and forms of application of contract law in sport.

Klíčová slova: sport, právo, sportovní právo, autonomní právo, smlouva

Key words: sport, law, sports law, autonomous law, contract

1. Úvodem

Smluvní právo ve sportu patří, zejména v posledních letech, k hojně diskutovaným tématům. V povědomí širší veřejnosti se nachází zejména proto, že se svým rozpětím dotýká celé řady subjektů, jejichž participace ve vztazích spjatých tak či onak se sportem je na první pohled přinejmenším překvapivá. Ani pro právní obec přitom nejde o téma nezajímavé, ať už pro svůj značný ekonomický význam, praktickou atraktivitu či z důvodů dalších. Přesto je mu v našem právním prostředí, zejména v tom teoretickém, věnována relativně stále omezená pozornost, ostatně jako tzv. sportovnímu právu vůbec. Předkládaná stať se proto snaží být alespoň velmi skromným příspěvkem k odstranění tohoto zřejmého nedostatku.¹

Signalizovaná skromnost je namístě nejen s ohledem na osobu autora (jakožto doktoranda vydavatele tohoto časopisu), ale především též s ohledem na skutečnost, že ohromný konglomerát smluvních vztahů ve sportu generuje zákonitě též mimořádně rozsáhlý okruh otázek a problémů, jež jsou s ním spojeny a jejichž řešení je spíše úkolem pro autora monografie než pro autora pouhého článku. Na následujících stránkách je tedy možné se věnovat pouze několika z těchto otázek, a to navíc formou spíše jen letmého zamyšlení.

To má své předurčení jednak v teoretickém zaměření tohoto časopisu a jednak v signalizovaném navázání na to, co v něm již bylo k tematice sportovního práva publikováno. Pozornost tedy bude věnována jednak otázkám, co je třeba rozumět smluvním právem ve sportu, a jednak

základním oblastem a podobám uplatnění smluvního práva ve sportu.

2. Obsah pojmu smluvního práva ve sportu

Pojem smluvního práva ve sportu se zdá být na první pohled zcela jasný. Ve skutečnosti tomu tak však není. To platí, zdá se, o samotném právnickém prostředí, tím spíše to pak platí o prostředí sportovním. Přitom právníká veřejnost samozřejmě inklinuje k chápání smluvního práva ve smyslu skutečných právních norem, naproti tomu sportovní prostředí se v praxi velmi často kloní k pojmání smluvního práva naopak spíše ve smyslu norem mimoprávních. Hlubší zamyšlení ukazuje, že ani jeden z takovýchto extrémů není zcela správný a ona hledaná pravda je, lidově řečeno, „někde uprostřed“.

2.1 Právní normy

Není jistě sporu o tom, že právními normám, které mají význam pro smlouvy týkající se sportu, lze sotva upřít charakter norem smluvního práva ve sportu. Spíše může být otázkou, o jaké normy jde a jaká je jejich kvalita.

V těchto směrech se předně lze dobrat závěru, že půjde v podstatě vždy o normy práva soukromého. Na jedné straně je sice samozřejmé, že i některé veřejnoprávní normy mají pro smluvní právo ve sportu svůj význam, půjde však zřejmě téměř veskrze o význam pouze zprostředkovaný. (Existence tzv. veřejnoprávních smluv na tom zřejmě nic nemění, a to přinejmenším proto, že jejich uplatnění v oblasti sportu, pokud lze o něm vůbec uvažovat, je málo pravděpodobné.)

¹ V tomto směru navazuje, byť ve specifitější podobě, na článek otištěný na stránkách tohoto časopisu č. 2/2018 (s. 8 a násl.): PAULY, J. K. základním otázkám tzv. sportovního práva.

S právě uvedeným hlediskem pochopitelně nelze směřovat hledisko míry závaznosti posuzovaných norem, jehož aplikace vede již k poněkud diverzifikovanému závěru. Je totiž nepochybné, že pro smluvní právo ve sportu mají svůj význam, ba dokonce význam samozřejmě zcela zásadní, i normy kogentní. Pouze příkladmo necht' jsou vzpomenu ty obecné normy občanského zákoníku (dále též „OZ“) o právním jednání (§ 545 a násl.) nebo tam, kde ve sportovních smluvních vztazích budou figurovat právnícké osoby, budou pro ně, respektive některá jejich chování či chování jejich zakladatelů, jistě relevantní velmi často kogentní ustanovení o těchto osobách, ať již normy obsažené opět v občanském zákoníku (například o spolcích, které hrají v organizaci sportovního prostředí zcela zásadní úlohu), anebo třeba i v předpisech speciálních, jakými je kupříkladu zákon o obchodních společnostech a družstvech atp.

Sotva lze ovšem pochybovat o tom, že pro posuzovanou oblast smluvního práva ve sportu budou (stejně jako pro jakoukoli oblast smluvního práva) charakteristické především normy dispozitivní. Jsou to totiž právě ony, co tvoří jádro každého smluvního práva, ať již jde o klasické smluvní typy, anebo o ta ustanovení, která dispozitivně upravují vnitroorganizační vztahy subjektů, jež mohou v oblasti sportu figurovat apod.

Zde ovšem dochází k určitému paradoxu. Nejen zmíněné kogentní normy, ale právě i normy dispozitivní, jež se ve smluvním právu ve sportu uplatňují, totiž v naprosté většině případů nemají charakter norem zaměřených specificky jen na sportovní oblast. To platí bezvýhradně tam, kde přístup státu ke sportovní právní normotvorbě lze označit za liberální, ale platí to koneckonců i tam, kde stát tuto novotvorbu konstruuje na bázi tzv. intervenčního přístupu a kdy se často hovoří o tzv. intervenčním modelu.² Přinejmenším tedy naprostá většina právních norem smluvního práva ve sportu představuje normy, které pro sport sice mají zcela zásadní význam, které jsou však aplikovatelné obecně, tzn. i mimo oblast sportu. Z tohoto pohledu proto smluvní právo ve sportu chápáné *proprio sensu*, tj. ve smyslu právních norem, tvoří výše z celého normativního právního systému, která je obecná a pro jejíž aplikaci tudíž neplatí exkluzivita právních vztahů spojených pouze se sportem.

Právě tato skutečnost – jakkoli nelze to, co se často označuje jako „sportovní právo“ redukovat jen na smluvní právo – představuje jeden z hlavních argumentů pro negativní závěr při řešení dlouholetého sporu o existenci či neexistenci sportovního práva jakožto právního

odvětví³, jakkoli naopak nic nebrání závěru, v souladu s nímž je možné, ba správné uznávat sportovní právo jako vědeckou a pedagogickou disciplínu.⁴

2.2 Lex contractus (autonomní právo)

Je to, nepochybně kromě jiného, i tato skutečnost, která otevírá ona pomyslná vrátka pro druhou oblast smluvního práva ve sportu, kterou je to, co se velmi často označuje jako *lex contractus* a co představuje regulaci právních vztahů (včetně jejich utváření) nikoli cestou vlastních právních norem, nýbrž prostřednictvím právního jednání účastníků právních vztahů, jakkoli uskutečňovaného v rámci těchto právních norem. Jde tedy o oblast spočívající nikoli v tom, co se jakožto soubor vlastních právních norem označuje jako tzv. heteronomní právo, jež působí klasicky *erga omnes*, ale v tom, co se jakožto právní jednání účastníků určitých vztahů (ve zde posuzovaných souvislostech vztahů souvisejících se sportem) označuje jako tzv. právo autonomní, které působí pouze *inter partes*, tedy mezi účastníky těchto vztahů⁵.

Takto formující se a působící smluvní právo ve sportu ovšem pro zde posuzované účely není zajímavé ani tak ve své podobě *ad hoc* uzavíraných jednotlivých klasických bilaterálních smluv, jež se představě práva, byť autonomního, obvykle při běžném chápání dosti vymykají (a jež proto též budou pro účely této práce, až na výjimky, nadále ponechány stranou pozornosti). Naproti výrazně zajímavé jsou v podobě značně sofistikovanějších, buď multilaterálních, anebo naopak unilaterálních právních jednání, která se uskutečňují často v komplikovaných formách a v různorodých podobách. V poněkud schematickým a zjednodušujícím vysvětlení je lze charakterizovat jakožto taková právní jednání, která formulují za účelem konstituování anebo ještě častěji za účelem fungování určitého společenství osob (ať již má, anebo nemá právní subjektivitu) určitá pravidla chování, která pak jsou závazná někdy pro ty, kdo je formulují, někdy pro osobu, která na jejich základě vznikne, vždy však pro ty, kdo je tak či onak (dříve či později a též výslovně či mlčky) akceptují. V této souvislosti na sebe upozorňuje jistá nepřesnost označení *lex contractus*, a to jak pro zmíněný častý unilaterální charakter toho či onoho jednání, tak pro (s tím úzce související) fakt, že adresát takového jednání zpravidla není jeho přímým účastníkem. Tuto nepřesnost však lze tolerovat s ohledem na skutečnost, že závaznost takového právního jednání pro jeho adresáta na vůli tohoto adresáta vždy tak či onak závisí. Totiž v tom smyslu, že je konstruována na bázi toho či

² K liberálnímu a intervenčnímu přístupu či modelu viz například KUBÍČEK, J. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 42, ISBN 978-80-210-6040-1, nebo SUP, M. *Sportovní normy (pravidla) a jiné neprávní prameny pravidel chování sportovce*. In: *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, s. 55 a násl. ISBN 978-80-87284-28-5.

³ K jednoznačnému uznávání sportovního práva srov. zejména GÁBRIŠ, T. *Športové právo*. Eurokódex s. r. o., 2011, naopak k jeho jednoznačnému popření srov. KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: 2001.

⁴ Posléze uvedený závěr viz PAUPLY, J., práce cit. v pozn. č. 1, s. 13 a 14.

⁵ K tomuto rozlišování heteronomního a autonomního práva srov. zejm. KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 52 a násl. ISBN 80-7179-028-1.

onoho dobrovolného a nepochybně i smluvním ujednáním podloženého členství anebo účastenství adresáta v určitém uskupení (například ve spolku nebo účasti na nějaké akci), takže tento subjekt má vždy možnost závaznost právního jednání pro sebe eliminovat zrušením tohoto svého členství či účastenství (samozřejmě ovšem se všemi důsledky, které jsou s tím spojeny). Jinými slovy řečeno, závaznost určitého právního jednání daného typu je dána buď skutečně přímo (tj. tam, kde se opírá o účast subjektu na takovém právním jednání), anebo zprostředkovaně (tam, kde určitý subjekt akceptuje určitá pravidla vyplývající z právního jednání, a to na bázi svého řečeného smluvně založeného členství či jiného účastenství); přitom i tato zprostředkovanost může mít dokonce vícestupňovou podobu. Na tomto základě se tak v mnoha případech, v mnoha variantách a v mnoha stupních utvářejí jakési parapravní normativní akty⁶, které mají velmi často podobu právního předpisu, ač jejich podstatu samoobjektivní právo samozřejmě netvoří.

Podoba autonomního práva ve sportu může být velmi různorodá; přitom různorodost lze sledovat jednak v analogických polohách jako u popsaného heteronomního práva a jednak pod jiným zorným úhlem. Tak předně i parapravní normativní akty se mohou lišit podle míry závaznosti, a to nejen na základě analogie pravidla *lex superior derogat inferiori* (konkrétně normy stanov sportovního spolku, nepřipustí-li samy něco jiného, vykazují jistě vyšší míru závaznosti než normy interního předpisu na základě takových stanov vydaného), ale právě především i s ohledem na to, že parapravní norma někdy svým adresátům nedává možnost odchýlného ujednání (například normy obsažené právě v předpisu typu stanov právnické osoby pohybující se v oblasti sportu), zatímco jindy je tomu naopak. V systému autonomních norem lze dále rovněž rozlišovat ty z nich, které mají charakter norem zvláštních, tj. orientovaných na speciální úpravu otázek spojených jen se sportem (například úpravu přestupů hráčů mezi sportovními kluby), jakož i ty, které regulují otázky se sportem pouze související (kupříkladu různá organizační pravidla spolků pohybujících se v oblasti sportu). Naproti tomu jako příklad vyšší variability autonomních norem ve srovnání s normami heteronomními lze v oblasti regulace otázek týkajících se sportu uvést zejména to, že autonomní normy se dále člení na ty, které mají význam koneckonců pro všechna sportovní odvětví či pro většinu z nich (například antidopingová pravidla), a na ty, které se prosazují jen v jednom sportovním odvětví (například pravidla ledního hokeje). Konečně jako mimořádně výrazné specifikum posuzovaného autonomního práva lze označit skutečnost, že na jedné straně již právě ono samo představuje ve shora uvedeném smyslu smluvní právo ve sportu (a již z tohoto důvodu tedy je namísto zde o něm hovořit), na druhé straně však zdaleka ne vždy předmět jeho úpravy tvoří smluvní vztahy, jakkoli i na ně se autonomní právo často zaměřuje. (Tak

například stanov sportovního spolku, které jsou svým způsobem smlouvou *sui generis*, řeší mnohdy otázky, jejichž podstatou smluvní vztahy nejsou, například působnost těch či oněch orgánů svazu apod.; naproti tomu interní předpisy takového spolku mohou určit, ať již závazně, anebo nezávazně, například jak se mají utvářet smluvní vztahy mezi některými jeho členy apod.)

Aniž je účelné na tomto místě uvádět další difference norem autonomního práva a aniž je možné provést serióznější analýzu jednotlivých diferencí, lze, zdá se, dospět k závěru, že v rámci uvedených rozdílů převažují u daných norem jednak ty, které jsou jednoznačně závazné, jednak dále ty, které se zaměřují na speciální úpravu otázek spojených jen se sportem, a jednak ty, které mají svůj význam pouze pro jednotlivá sportovní odvětví. Konečně sotva lze pochybovat o tom, že v rámci smluvního práva ve sportu převažuje u autonomních norem jejich funkce součásti tohoto práva nad jejich funkcí regulátora specifických smluvních vztahů.

2.3 Vztah heteronomního a autonomního smluvního práva ve sportu

Na základě toho, co bylo až dosud uvedeno, lze vztah heteronomního a autonomního smluvního práva ve sportu shrnout do několika stručných závěrů.

Za prvé, jde o dvě nesporné podmínky smluvního práva ve sportu, které v systému regulace chování ve vztazích týkajících se sportu plní vzájemně komplementární funkci. Za druhé, kvantitativní poměr obou podmnožin není dán *a priori*, takže se může v čase měnit. Přitom mezi oběma podmínkami existuje jakási „nepřímá úměra“. V té části každodenního „smluvního života“ spojeného přímo či nepřímo se sportem, která vyžaduje určitou regulaci, se totiž buď uplatní vlastní právní normy a pak se zužuje prostor pro autonomní právo, anebo se heteronomní právo naopak neuplatní a potřebnou regulaci ve sféře právně intaktní nahradí právo autonomní. Za třetí, i když je zvolena v maximální míře prvá z právě uvedených variant, lze téměř s jistotou soudit, že v úpravě života souvisejícího se sportem patrně vždy zůstane zachována kvantitativní převaha onoho autonomního práva, takže z hlediska rozsahu úpravy tohoto života tvoří základ smluvního práva ve sportu nikoli heteronomní právo, nýbrž právo autonomní. Konečně za čtvrté, na rozdíl od právě uvedeného závěru s největší pravděpodobností platí, že pro samotné smlouvy ve sportovním prostředí, jsou-li posuzovány nikoli jako samo autonomní právo, má a patrně vždy bude mít větší význam naopak právo heteronomní, třebaže většinou ve zmíněné podobě norem aplikovatelných obecně a nikoli tedy jen na smlouvy charakteristické tak či onak pro oblast sportu.

3. Základní oblasti a podoby uplatnění smluvního práva ve sportu

Po rámcovém vysvětlení toho, co je třeba chápat pod pojmem smluvní právo ve sportu, zasluhuje na obecné

⁶ K jejich chápání blíže viz tamtéž.

úrovni v základu objasnit ještě otázku, kde se toto smluvní právo uplatňuje či může uplatňovat. Jde tedy o konkrétní otázku regulace různorodých vztahů, v nichž smluvní právo ve sportu působí. Ty jsou určeny především subjekty, jež jsou jejich účastníky a jež je možné *cum grano salis* označit jako subjekty sportovního práva. Kromě toho tyto vztahy určuje, v jakých základních podobách se v nich sportovní právo uplatňuje. Zde tedy pak jde o bližší vysvětlení toho, co bylo naznačeno shora sub 2 a co lze s ohledem na možnosti rozsahu této práce označit ve zjednodušující zkratce jako „orientační mapu“ regulace smluvních vztahů ve sportu.

3.1 Přehled hlavních subjektů sportovního práva

V rámci kolektivních, ale nezářídka i individuálních sportů se setkáváme v nadnárodních a zejména pak i vnitrostátních sférách s tzv. pyramidovou strukturou sportovních subjektů (*legal umbrella system*), kdy v čele jednotlivých sportů na vrcholu pomyslné pyramidy stojí světové organizace reprezentující to či ono sportovní odvětví, tj. například Mezinárodní federace ledního hokeje (International Ice Hockey Federation – IIHF)⁷, Mezinárodní basketbalová federace (Fédération Internationale de Basketball – FIBA)⁸, Mezinárodní tenisová federace (International Tennis Federation ITF)⁹ a zejména patrně ta neznámější, Mezinárodní federace fotbalu (Fédération Internationale de Football Association – FIFA)¹⁰. Jejich postavení, důležitost, síla či koneckonců reálná moc se ovšem výrazně liší, a to nejen podle významu a oblíbenosti sportu, nýbrž i podle dalších okolností.¹¹ Vedle toho, mimo rámec jednotlivých separátních sportů a koneckonců i těch či oněch konkurenčních vztahů, stojí do jisté míry „univerzální“ světový vrcholový sportovní subjekt, jímž je Mezinárodní olympijský výbor.

Na druhém, nižším stupni pyramidy se někdy nacházejí regionální konfederace, tedy subjekty, které v daném sportu zastřešují určité širší teritorium přesahující hranice jednoho státu. Uvedeno na příkladu fotbalu, FIFA na úrovni těchto konfederací sdružuje AFC – Asian Football Confederation (Asie), CAF – Confédération Africaine de Football (Afrika), CONCACAF – Confederation of North, Central American and Caribbean Association

Football (Severní, Střední Amerika a Karibik), CONMEBOL – Confederación Sudamericana de Fútbol (Jižní Amerika), OFC – Oceania Football Confederation (Oceánie), a pro nás nejbližší UEFA – Union of European Football Associations (Evropa). Naproti tomu zejména v oné „univerzální“ sportovní sféře (a ovšem i v řadě jiných dílčích sportů), kterou reprezentuje Mezinárodní olympijský výbor, právě uvedený druhý stupeň pyramidy absentuje.

Subjekty, které naznačenou nadstátní stupňovitou strukturu tvoří, je možné označit jako mezinárodní sportovní subjekty. V jejich rovině (která je s ohledem na zmíněné významné organizace ve skutečnosti často značně komplikovanější) ovšem ona pyramida či pyramidy samozřejmě nekončí, neboť mají své pokračování na úrovni vnitrostátních subjektů, které pak vykazují zpravidla rovněž své hierarchické uspořádání. Na pomyslný třetí stupeň tak patří národní sportovní svazy, označované často též jako asociace (jakými jsou například Fotbalová asociace ČR, Český svaz ledního hokeje apod.). Ty jsou pak co do vnitřního členění tvořeny, na jakémisi čtvrtém stupni, obvykle dvěma druhy svých členů, totiž sportovními kluby na jedné straně a samotnými sportovci, popřípadě i dalšími členy na straně druhé. Zde ovšem dochází k určité asymetrii v tom smyslu, že i sami sportovci, popřípadě někdy též další členové sportovních svazů (jako například trenéři, klubovní lékaři, maséři apod.), jsou členy sportovních klubů a tvoří tak současně v oné pyramidové struktuře jakýsi pátý stupeň. Často jsou však oni další členové sportovních svazů na klubech naopak zcela nezávislí, jak je tomu například u rozhodčích, tzv. delegátů nebo u zcela specifických subjektů, jimiž jsou agenti, respektive zprostředkovatelé, kteří ve sportovním prostředí zastávají do značné míry „advokátní“ roli a nezářídka svou profesí právě advokáty skutečně jsou (příčemž ovšem zase ne vždy musí být členy svazu).

Zmíněný čtvrtý a pátý stupeň představují obvyklou pyramidovou strukturu. Někdy, byť spíše výjimečně, bývají ovšem doplňovány (alespoň v našem prostředí) určitou specifickou paralelní strukturou, a sice tam, kde sportovní svaz, který je zřízen v právní formě spolku, má své tzv. pobočné spolky podle § 219 a § 228 a násl. OZ (jakými jsou například krajské a okresní fotbalové svazy). Ty na jedné straně nejsou členy sportovního svazu, na druhé straně jsou však na něm v mnohém ohledu závislé a jejich členové jsou, respektive mohou být též členy svazu (viz zejména § 234 OZ).

Jakkoli je pyramidová struktura obvyklá, samozřejmě není univerzálně strukturovaná ani všeobsáhlá, neboť některé subjekty spjaté se sportem jsou do ní zapojeny jen omezeně či specificky a některé subjekty z ní více či méně dokonce vystupují. Mezi první z nich v našem prostředí patří Český olympijský výbor, který se na jedné straně hierarchicky podřazuje pod zmíněný Mezinárodní olympijský výbor, který však do nižších „pater“ vnitrostátního sportovního života zasahuje méně intenzivně než například řečené sportovní svazy (jakkoli do smluvních vztahů

⁷ Dostupné z: <https://www.iihf.com/>

⁸ Dostupné z: <https://www.fiba.basketball/>

⁹ Dostupné z: <https://www.itftennis.com/en/>

¹⁰ Dostupné z: <https://www.fifa.com/>

¹¹ K hlavním z nich patří to, zda na stejném „sportovním trhu“ existuje či neexistuje též jiný subjekt, který sice nereprezentuje tak rozsáhlé území či okruh sdružených subjektů jako světová organizace, ale jeho ekonomická síla je schopna se postavit světovému měřítku, nebo jej dokonce zastínit. Příkladem necht' jsou sporty, jako lední hokej a světoznámá National Hockey League (NHL), basketbal a téměř neméně známá National Basketball Association (NBA) nebo tenis, kde mimořádně významnou roli hraje zejména Association of Tennis Professionals (ATP), kde ovšem je situace velmi specifická s ohledem na převažující individuální charakter tohoto sportu. To už jsou ovšem jiná témata.

v této vnitrostátní sféře samozřejmě rovněž vstupuje). Obdobné postavení, byť naopak bez bezprostřední vazby na nadnárodní struktury, pak má též Česká unie sportu.

Velmi výrazně (i když nikoli zcela bezvýjimečně) mimo pyramidové sportovní struktury stojí pak některé subjekty další, které většinou nejsou určovány ani svým vztahem k určitému sportovnímu odvětví, které však hrají ve světě smluvního práva ve sportu nemalou roli. Sem ve zcela specifickém ohledu spadá bezpochyby především stát, který ingeruje do sportovních vztahů zejména svou právo tvornou činností a kromě toho (zejména na základě své ekonomické podpory) též svou vlastní participací na těchto vztazích, a to jako jejich strana, která má většinou určující slovo při jejich utváření, respektive při formování pravidel, jež je ovládají. Při právo tvorné činnosti postupuje stát klasickou cestou legislativního procesu, v ostatním činí kroky prostřednictvím svých orgánů, jimiž jsou v našem prostředí v oblasti smluvních vztahů zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a v nedávné době konstituovaná Národní agentura pro sport. Pokud jde o legislativní činnost (v širším slova smyslu), mohou mít podobnou roli jako stát, jakkoli samozřejmě na úrovni nižší právní síly, též územně samosprávné celky; tato jejich činnost, stejně tak jako jejich participace na financování sportu má však své limity a aktivitám státu se svým rozsahem nemůže dost dobře rovnat. Z hlediska financování sportu podobnou jako stát, avšak z mnohých hledisek (včetně hlediska „adresátů financování“) samozřejmě velmi odlišnou roli pak ve smluvních vztazích týkajících se sportu hrají konečně subjekty, jakými jsou sponzoři, bez nichž si sport lze dnes stěží představit, jejichž vliv na vztahy ve sportu je však určován v podstatě jen jejich ekonomickou silou, a to jak ve vztahu ke kontrahentovi ze sportovního prostředí, tak k případným konkurentům, kteří ho mohou v těchto vztazích nahradit, respektive vytěsnit jej z nich.

3.2 „Orientační mapa“ regulace smluvních vztahů ve sportu

Počíná-li mapování regulace smluvních vztahů ve sportu oblastí heteronomního práva, tj. právní úpravou, lze na obecné úrovni konstatovat jednak to, že tato regulace zcela přirozeně nezasahuje do zmíněných nadnárodních struktur, a jednak to, že ve vnitrostátní sféře její základ leží samozřejmě mimo popsanou pyramidovou strukturu. Stát je více méně suverénním právo tvorným subjektem¹², který ve shora (sub 2.1.) uvedeném smyslu určuje právní pravidla vzniku změny a zániku smluvních vztahů ve sportu. Přitom jeho specifická role na tomto poli spočívá v tom, že je oprávněn vykonávat vliv i na právní základy samotného autonomního práva, respektive na jeho

¹² Zde stranou pozornosti nechť již je pro zjednodušení ponechána právo tvorná činnost územně samosprávných celků, která má přirozeně jen podzákoný charakter.

utváření. Mimo tento rámeček vlivu na autonomní právo je ovšem jeho specifická regulace smluvních vztahů ve sportu relativně omezená, a to především s ohledem na jeho řečenou většinou obecnou, nikoli pouze na sport zaměřenou, úpravu smluv. Přesto jeho roli, zejména *de lege ferenda*, není správné na tomto poli podceňovat.

Při volbě shora zmíněného intervenčního přístupu k regulaci sportu předně nelze vyloučit konstrukci určitého specifického segmentu typických smluv ve sportu, které by mohly být přímo právem (být většinou patrně jen dispozitivním) regulovány. Avšak i při respektování onoho liberálního přístupu k právní regulaci sportu jsou dány důvody k úvahám o doplnění, případně změnách platné právní úpravy. Vzhledem k tomu, že na tomto místě nelze jít do detailů, ať je za všechny uvedena pouze jedna, velmi často diskutovaná oblast, která se týká smluv profesionálních sportovců. Zde, byť zatím pouze interpretační cestou (a paradoxně vzato v souvislosti spíše s řešením otázek veřejného práva), bylo na jedné straně vyjasněno, o jakých smlouvách vůbec může být řeč; že totiž není nezbytné, aby profesionální sportovec vykonával svou činnost na základě smluv zařaditelných pod tzv. „závislou činností“. To jasně vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 2 Afs 16/2011-78, k jehož závěrům se následně přiklonila (navíc v souvislosti s další judikaturou tohoto soudu) i právní nauka¹³, a kdy shodný, respektive i radikálnější závěr lze učinit ohledně některých individuálních sportů, v jejichž případě zaměstnavatel sportovce připadá v úvahu spíše sporadicky, popřípadě nepřipadá v úvahu v podstatě vůbec. Na druhé straně však celá řada otázek spojených se smluvním režimem profesionálních sportovců zůstává nevyřešena, ač by své řešení samotným právem patrně zasluhovala. Samu pracovněprávní úpravu (popřípadě úpravu služebního poměru), na jejímž základě mnozí sportovci působí (a v mnoha zahraničních zemích, jakými jsou například Německo, Španělsko, Itálie, Velká Británie, je to více méně pravidlem), totiž lze v našem zákonodárství považovat pro účely výkonu profesionální sportovní činnosti za sotva adekvátní, aktuální zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů, na tom samozřejmě naprosto nic nemění a speciální zákon, o němž se již delší dobu hovoří, zůstává stále v nedohlednu.

Vzdor všemu, co bylo právě o možnostech a potenciálních úkolech heteronomního práva řečeno, zasluhuje na tomto místě pozornost – jakkoli je to možné jen v základních směrech – především deskripce smluvních vztahů reprezentovaných právem autonomním, které je pro oblast smluvního práva ve sportu, jak řečeno, dominantním.

¹³ Srov. například BRODEC, J., DUŠEK, L. *Kolektivní sport může být živností*. epravo.cz [online]. Publikováno 11. 8. 2017 [cit. 24. 1. 2019]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kolektivni-sport-muze-byt-zivnosti-106231.htm>

I v jejich rámci lze sledovat působení, byť do značné míry specifické, státu a dalších subjektů, zejména těch, které poskytují sportovním subjektům ta či ona finanční plnění. Totiž v tom smyslu, že tato plnění, jež lze sotva považovat za něco jiného než za plnění smluvní, se často uskutečňují za různých, nezřídka rozsáhlých podmínek, které jednostranně formuluje, respektive koneckonců diktuje právě poskytovatel, a to mimo svou případně se nabízející legislativní činnost v širokém slova smyslu. Tyto podmínky na jedné straně sice nedosahují úrovně parapravních normativních aktů ve vlastním slova smyslu, na druhé straně se však nejen stávají integrální součástí smlouvy, na jejímž základě se plnění poskytuje, ale většinou mívají (právě konkrétně u státu) typizovaný charakter a používají se tak ve smlouvách adhezního charakteru s více subjekty, v důsledku čehož se parapravním normativním aktům nemálo blíží. Ve své naprosté většině ovšem autonomní právo leží v popsáných pyramidových strukturách.

Začíná-li se u vrcholu pyramidy, světových organizací typu FIFA, které sdružují obvykle organizace druhého stupně (jako UEFA) a v podstatě vždy národní sportovní svazy (například FAČR), regulují chování těchto svých členů celou řadou rozmanitých předpisů, které mají charakter popsáných parapravních normativních aktů a jež se v rovněž popsáném smyslu stávají součástí smluvního uspořádání s těmito členy, které se opírá právě o jejich členství. Pozoruhodné je, že tyto akty pak mají vliv též na chování subjektů v nižších, vnitrostátních stupních pyramidy. Děje se tak ovšem nikoli přímo, nýbrž právě prostřednictvím členských sportovních svazů jakožto členů vrcholného subjektu pyramidy. Více méně totéž pak lze říci o autonomním právu utvářeném na úrovni nižšího článku pyramidy typu UEFA (samozřejmě se specifiky vyplývajícími z jeho ovlivnění vyšším článkem pyramidy). Kromě toho tam, kde jde o poskytování ekonomických prostředků, lze někdy zase sledovat mezi subjekty typu FIFA a UEFA na jedné straně a sportovními svazy na straně druhé určité analogie adhezních smluv, jaké v popsané podobě uzavírá se svazy stát. Analogie jak parapravních normativních aktů, tak adhezních smluv lze konečně sledovat, třebaže v omezenější míře a samozřejmě jen tam, kde to připadá v úvahu, ve vztazích, v nichž vystupují Mezinárodní olympijský výbor a národní olympijské výbory, popřípadě nižší vnitrostátní sportovní subjekty.

Poněkud odlišná se ukazuje struktura autonomního práva vytvářeného na úrovni sportovních svazů jakožto třetího článku pyramidy, a to zejména ve vztazích svazu k jeho členům. Zde „základním kamenem“ tohoto autonomního práva je dokument typu stanov sportovního svazu, mající hned několikery význam. Necht' jsou uvedeny alespoň tři jeho hlavní aspekty. Předně je sám multilaterální smlouvou mezi svazem a jeho členy, neboť každý z těchto členů se svazem uzavírá smlouvu o vzniku svého členství ve svazu a bezvýhradně tak akceptuje obsah tohoto primárního základního dokumentu jako

součástí své smlouvy o členství. Dále základní dokument umožňuje svazu zavázat své příslušné členy k tomu, aby prostřednictvím jeho akceptace akceptovali též další parapravní normativní akty sportovního svazu, které mohou být *in concreto* velmi četné i velmi rozsáhlé. (Pouze pro ilustraci, například v úrovni elementárních předpisů ovládajících sportovní život organizovaný FAČR tvoří normativní základy této organizace vedle jejích Stanov její Evidenční a registrační řád, Přestupní řád, Soutěžní řád, Pravidla fotbalu, Disciplinární řád, Procesní řád, Soutěžní řád mládeže a žen, Řád trenérů, Řád rozhodčích a delegátů a Zprostředkovatelský řád.) Konečně je to rovněž zmíněný základní dokument, co tvoří základ pro to, aby sportovní svaz (ať již prostřednictvím parapravních aktů, nebo případně jinou technikou) podle potřeby zavázal své členy k určité podobě smluvního uspořádání mezi nimi, což je praktické zejména pro smlouvy mezi členskými kluby a profesionálními sportovci. (Opět pro ilustraci z fotbalového prostředí – právě takto jsou například ze strany FAČR stanoveny minimální požadavky kladené na profesionální smlouvu fotbalisty.¹⁴)

Tam, kde má svaz právní formu spolku a jako takový má i své pobočné spolky, hrají jeho stanovy určující roli i v jejich pyramidové paralelní struktuře, a to jakkoli pobočné spolky členy hlavního spolku nejsou. Právním základem tohoto vlivu je v našich podmínkách ustanovení § 228 odst. 1 druhé věty OZ, podle kterého může pobočný spolek mít a nabývat práva a povinnosti v rozsahu určeném stanovami hlavního spolku. Vliv stanov hlavního spolku ovšem může jít zřejmě i nad tento explicitně formulovaný rámec. S ohledem na odvozenost právní osobnosti pobočného spolku od právní osobnosti hlavního spolku je totiž možné dovodit všeobecnou závaznost stanov hlavního spolku pro stanovy, které musí mít i pobočný spolek.¹⁵ V popsáných případech tedy svaz může prostřednictvím svých stanov zcela zásadním způsobem regulovat základní právní poměry i ve svých pobočných spolcích, a třebaže zde již dost dobře nelze hovořit o smluvním právu, zcela nepochybně zde jde o regulaci specifickým autonomním právem. Jeho prostřednictvím pak svaz může navíc některé své činnosti na pobočný spolek delegovat, a to včetně rozhodovacích činností v záležitostech svých členů, a to dokonce i bez ohledu na jejich členství též v pobočném spolku.

¹⁴ Zde ovšem podporou byla dohoda zástupců UEFA a některých dalších mezinárodních fotbalových organizací z roku 2012 (Brusel), respektive autonomní dohoda týkající se minimálních požadavků kladených na profesionální hráčskou smlouvu, kde tyto organizace projevíly vůli podílet se na regulaci soukromoprávních smluvních vztahů mezi hráčem a klubem působícími v evropských, jakož i mimoevropských členských státech těchto organizací, a to s cílem vyrovnat v zájmu ochrany hráčů rozdíly mezi zeměmi, které mají specifickou právní úpravu, a zeměmi, které ji nemají.

¹⁵ K této otázce viz obdobně například DVOŘÁK, T. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., *Občanský zákoník. komentář, Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 688–689.

Kromě popsaných podob vlastního autonomního práva na úrovni sportovních svazů se pak vyskytují přechytné další, většinou specifické smluvní vztahy těchto svazů, ať již s jeho členy, anebo se třetími osobami. Pokud jde o členy, představuje zcela zvláštní „kapitolu“ okruh smluvních vztahů regulovaných smlouvami zabezpečujícími funkce sportovních reprezentací státu, ať již jde o smlouvy se samotnými sportovci či vůbec členy tzv. realizačních týmů na jedné straně, anebo o smlouvy s kluby, jež se zavazují (kromě jiného a někdy i pod vlivem nadnárodních pravidel) své členy k účelům reprezentace uvolňovat. Jiným, byť souvisejícím příkladem, jsou smlouvy vyvěrající z kontraktace realizované v případech, kdy sportovní soutěž, jíž se klub účastní, disponuje marketingovým potenciálem, a kdy se pro účely zvýšení zisku sportovní svaz stane jakýmsi „zdrojovým úložištěm“ marketingových, televizních, rozhlasových a případných dalších podobných práv všech klubů v dané soutěži, která se pak snaží následně dále zpeněžit; přitom právě toto zpeněžení se realizuje na základě samostatné kontraktace právě se třetími osobami. Nezdíka ovšem k těmto transakcím svaz zase využívá tu či onu svou dceřinou společnost, jíž ona práva dále postoupí a která (jakožto zpravidla obchodní společnost) je s nimi schopna nakládat efektivněji než sám svaz. Většina zde popsaných smluv ovšem má omezený regulační potenciál, a tvoří tak obvykle onen druh smluv *ad hoc*, které lze do autonomního práva řadit pouze při jeho chápání v nejširším slova smyslu.

Částečně jinak tomu pak zas naproti tomu je na onom „spodním“ stupni pyramidy, kde se (samozřejmě rovněž vedle celé řady smluv *ad hoc*) mohou opět v širší míře uplatnit různé parapravní normativní akty, jakkoli zřejmě již menšího významu. To platí na jedné straně o právních jednáních klubů, které mají možnost prostřednictvím těchto jednání regulovat chování jak svých členů (a to opět zpravidla na bázi konsensu založeného na členství), tak i nečlenů (například prostřednictvím návštěvního řádu, který je závazný pro každého návštěvníka

sportovního zařízení klubu). Na druhé straně to ovšem platí též o paralelní linii vztahů pobočných spolků a jejich členů, kdy se jako regulátor uplatní přinejmenším vždy zmíněné stanovы pobočného spolku, které jsou pro jeho členy samozřejmě závazné a které mohou v mnohém vykračovat z toho, co je pobočnému spolku tak či onak „diktoáno“ spolkem hlavním.

4. Závěrem

Tomu, kdo se při znalosti práva alespoň v základu orientuje ve sportovním životě, musí být zřejmé, že předložená stať nepřekračuje hranice vymezené jejím názvem, tj. hranice pouhých několika zamyšlení. Jde přitom o zamyšlení postihující pouze základní kontury toho, co by v úplnosti mohlo být jejich předmětem, a naopak abstrahující od celé řady podrobnějších otázek. V podaném nárysu se v zásadě opomíjejí specifika vyplývající z diferenciací mezi kolektivními a individuálními sporty, stranou pozornosti zůstávají obdobně rozdíly mezi profesionálním a amatérským sportem, pro zjednodušení se nepojednává o celé řadě subjektů, které se sice obecně v jednotlivých sportovních odvětvích nevyskytují, které však tam, kde se vyskytují, hrají velmi výraznou úlohu (jako je tomu příkladmo opět v oblasti fotbalu, zejména v případě Ligové fotbalové asociace), neřeší se do důsledků vztahy různých norem, jakož ani jejich interakce atd.

Jestliže mnohé zůstalo takto nepopsáno, je to třeba chápat nejen jako skutečnost, ale též jako přirozenou nutnost. Přitom autor chce věřit, že i když jde o jistý nedostatek, jde snad současně přinejmenším též o jisté pozitivum spočívající v tom, že byla předložena alespoň určitá upozornění a snad byly i dány určité podněty. Přivede-li proto předložená stať i další autory k analýze opomenutých, anebo třeba i jen souvisejících otázek, již tím splní do značné míry svůj cíl, jehož dosažení si při jejím sepsání bylo možné klást.